

Karina Jędrzejowska

ORCID 0000-0002-3203-9466

Anna Wróbel

ORCID 0000-0002-4397-4759

Gospodarka światowa 2025–2026: globalny nieład gospodarczy

Rok 2025 w gospodarce światowej zapisze się jako czas narastającego nieładu. Termin ten odnosi się do współczesnego stanu światowego systemu gospodarczego, w którym dotychczasowe zasady współpracy ulegają postępującej erozji na rzecz fragmentacji, niepewności oraz zmienności. Jest to pojęcie szersze niż kryzys gospodarczy, odwołujące się do strukturalnych zmian w sposobie funkcjonowania światowej gospodarki (czy też świata w ogóle). Globalny nieład gospodarczy z jednej strony oznacza widoczne kryzysy i nieprawidłowości w mechanizmach gospodarki światowej, takie jak zakłócenia w łańcuchach dostaw, ostra rywalizacja geopolityczna czy załamanie dotychczasowej współpracy wielostronnej. Z drugiej strony globalny nieład gospodarczy to całe spektrum procesów podważających fundamenty liberalnego porządku gospodarczego, który dotychczas opierał się na otwartości handlu, swobodzie inwestycji i przepływu kapitału czy migracji. Innymi słowy, wkraczamy w hobbesowski świat globalnego chaosu i nieładu¹.

W tekście zatytułowanym „Bank Światowy i nowy globalny nieład gospodarczy” Francisco H.G. Ferreira z London School of Economics pisze, że powojenny światowy porządek gospodarczy jest bliski upadku: obecny światowy system gospodarczy balansuje na krawędzi i nadchodzą duże zmiany. Problemem jest to, że oznacza to zmiany na gorsze. Zdaniem badacza z LSE: „wrogowie globalizacji [...] są w trakcie niszczenia ustalonego porządku gospodarczego, kierowani przez głęboko autorytarną administrację

¹ Z. Karabell, „The world economy is thriving. It reveals a disconnect”, *The Washington Post*, 9 lutego 2026 r., <https://www.washingtonpost.com/opinions/2026/02/09/global-trade-us-china-growth/> (dostęp: 10.02.2026).

amerykańską, charakteryzującą się poważnym lekceważeniem praw człowieka, demokracji, praworządności i samej idei obiektywnej prawdy”².

Analogiczne obawy zostały ujęte w przemówieniu kanadyjskiego premiera Marka Carneya wygłoszonym 20 stycznia 2026 r. podczas Światowego Forum Ekonomicznego (World Economic Forum, WEF) w Davos. Ostrzegł on uczestników spotkania w Davos, że wraz z „zerwaniem” globalnego systemu spowodowanym nowym unilateralizmem Stanów Zjednoczonych powracamy do ery rywalizacji mocarstw, w której, cytując Tukidydesa, „silni robią to, co mogą, a słabi cierpią to, co muszą”³.

W podobnym tonie wypowiedział się Martin Wolf z *Financial Times* w październikowym tekście o gospodarce światowej epoki nieładu. Wskazał on przy tym, że światowa gospodarka do tej pory całkiem dobrze radzi sobie z wstrząsami i niepewnością, ale jej obecna kondycja jest niejasna. Oprócz oczywistych niepewności makroekonomicznych – takich jak niepokojące tendencje w zakresie zwiększania deficytów budżetowych i zadłużenia w wielu państwach – jesteśmy świadkami innego wydarzenia ogromnej wagi. Chodzi o pojawienie się i niekontrolowany rozwój prawdopodobnie najważniejszej innowacji technologicznej w historii ludzkości, za jaką można uznać generatywną sztuczną inteligencję (*Generative Artificial Intelligence*, GenAI)⁴.

Powodów do niepewności i potencjalnych źródeł wstrząsów nie brakuje. Niepewność jest głównym tematem prognozy globalnych zagrożeń na rok 2026 w *Global Risks Report 2026* WEF. Zgodnie z raportem powstaje niestabilny „wielobiegunowy krajobraz, w którym konfrontacja zastępuje współpracę, a zaufanie – waluta współpracy – traci na wartości”. Raport ten wskazuje ponadto geoeconomiczną konfrontację (*geoeconomic confrontation*) jako główne zagrożenie dla podstaw zglobalizowanej gospodarki światowej. Przy czym proces ten nie oznacza prostej deglobalizacji, lecz raczej jej fragmentację na konkurencyjne bloki⁵.

W wykładzie otwierającym konferencję naukową Szkoły Głównej Handlowej poświęconą globalizacji w listopadzie 2025 r. prof. Dariusz Rosati mówił, że obecny międzynarodowy „nie-ład” jest w znacznym stopniu efektem rozpadu postzimnowojennego porządku i zahamowania procesów globalizacji.

² F.H.G. Ferreira, „The World Bank and the new global economic disorder”, LSE International Development, 9 maja 2025 r., <https://blogs.lse.ac.uk/internationaldevelopment/2025/05/09/the-world-bank-and-the-new-global-economic-disorder/> (dostęp: 10.02.2026).

³ Davos 2026: Special address by Mark Carney, Prime Minister of Canada, 20 stycznia 2026 r., <https://www.weforum.org/stories/2026/01/davos-2026-special-address-by-mark-carney-prime-minister-of-canada/> (dostęp: 10.02.2026).

⁴ M. Wolf, „The world economy in an age of disorder”, *Financial Times*, 14 października 2025 r., <https://www.ft.com/content/8176571c-9049-4b80-aede-f7a067b92646> (dostęp: 10.02.2026).

⁵ WEF, *Global Risks Report 2026*, <https://www.weforum.org/publications/global-risks-report-2026/digest/> (dostęp: 10.02.2026).

Za główne zjawiska towarzyszące globalnemu nieładowi uznaje on wzrost potęgi Chin, nasilenie się rywalizacji na linii USA–Chiny, zagrożenie ze strony imperialnej Rosji, swoisty wzrost asertywności niektórych gospodarek Globalnego Południa (m.in. Indie, Brazylia, Indonezja, Arabia Saudyjska), transakcyjny bilateralizm i politykę MAGA w USA, słabnące NATO, wyścig technologiczny, rozwój AI, jak też zmianę nastrojów społecznych w obliczu kryzysów i zagrożeń i zwrot w stronę populizmu, nacjonalizmu czy – w wymiarze gospodarczym – protekcyjizmu. Dotychczasowy paradygmat globalizacji, oparty na efektywności kosztowej i niezakłóconym handlu, ustępuje miejsca logice odporności, suwerenności technologicznej i bezpieczeństwa narodowego⁶.

Teza o globalnym nieładzie gospodarczym pojawiała się w debacie o globalnym porządku gospodarczym jeszcze przed 2025 r. Jeremy Garlick wydaną w 2023 r. monografię poświęconą napięciom gospodarczym na linii Chiny – Stany Zjednoczone opatrzył podtytułem „czynnik zmian w erze globalnych zakłóceń”⁷. Obecną debatę na temat globalnego nieładu gospodarczego można również analizować jako pewnego rodzaju kontynuację tematów poruszanych w tej sekcji *Rocznika* w poprzednich latach. Zjawiska takie jak polikryzys, niepewność czy geoeconomiczna fragmentacja nie straciły na aktualności. Jednak obecna kondycja gospodarki światowej wskazuje, że część negatywnych zmian uległa przyspieszeniu i pogłębieniu⁸. Niezależnie od tego, jakim terminem określimy obecny zespół wyzwań, zrozumienie natury globalnego nieładu gospodarczego ma zasadnicze znaczenie dla oceny przyszłości światowego handlu, stabilności zadłużenia państw, ewolucji instytucji wielostronnych, a także wyborów politycznych stojących przed gospodarkami rozwiniętymi i wschodzącymi.

Biorąc pod uwagę narastający globalny nieład gospodarczy, niniejszy rozdział tradycyjnie już ma na celu przedstawienie kondycji gospodarki światowej w ostatnim roku i pierwszych miesiącach roku bieżącego. Otwiera go przegląd podstawowych wskaźników makroekonomicznych. W kolejnych częściach tekstu scharakteryzowano światowy handel na przełomie

⁶ Opracowane na podstawie notatek autorek z konferencji naukowej pt. „Gospodarka światowa na rozdrożu: interwencjonizm kontra wolny rynek w erze przemian geopolitycznych”, która odbyła się 14 listopada 2025 r. w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie.

⁷ J. Garlick, *Advantage China: Agent of Change in an Era of Global Disruption*, Bloomsbury Publishing, London–New York 2023.

⁸ Por. K. Jędrzejowska, A. Wróbel, „Gospodarka światowa 2024–2025: polikryzys i współpraca międzynarodowa w spolaryzowanym świecie”, *Rocznik Strategiczny 2024/25*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2025, s. 245–248; eadem, „Gospodarka światowa 2023–2024: między geoeconomiczną fragmentacją a reglobalizacją?”, *Rocznik Strategiczny 2023/24*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2024, s. 170–172; eadem, „Gospodarka światowa 2022–2023: czas niepewności, niepokoju i postępującej fragmentacji”, *Rocznik Strategiczny 2022/23*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2023, s. 178–182.

2025 i 2026 r., kondycję światowego systemu handlu w 30. rocznicę powstania WTO, zmiany w międzynarodowym systemie finansowym oraz ustalenia Czwartej Międzynarodowej Konferencji Finansowania Rozwoju (4th International Conference on Financing for Development, FfD4). Rozdział kończą wnioski z przeprowadzonej analizy. W szczególności poddano analizie następujące kwestie: 1) czynniki powodujące obecny nieład gospodarczy, 2) przyszłość wielostronnego systemu zarządzania handlem i finansami, 3) konsekwencje obecnego „nieładu gospodarczego” dla światowego handlu, finansów, stabilności zadłużenia państw, finansowania rozwoju i rynków wschodzących.

Kondycja gospodarki światowej w 2025 r.

Jak już wskazano we wstępie, światowa gospodarka zdaje się osiągać wyniki nieco lepsze od oczekiwanych mimo panującego wokół chaosu. Kristalina Georgieva, dyrektor zarządzająca Międzynarodowego Funduszu Walutowego (MFW), przemawiając w czasie corocznych spotkań MFW w Waszyngtonie w październiku ubiegłego roku, określiła ten paradoks jako szansę czasu zmian. Podkreśliła przy tym, że ostatnie dekady to okres zarówno niesamowitego postępu, jak i niespełnionych marzeń. Obecnie przeciętny człowiek ma znacznie lepsze warunki życia niż na początku XXI w., ale uśrednione dane ukrywają głęboką marginalizację, niezadowolenie i trudności. Dzieje się to na tle radykalnych przemian geopolitycznych, technologicznych czy demograficznych. Efektem jest wysoka niepewność, która w skali całego świata gwałtownie wzrosła i nadal rośnie. Cytując Georgievą: „zapnijcie pasy: niepewność jest nową normą i pozostanie z nami na dłużej”⁹.

Można tutaj spojrzeć na opracowany przez dział badań i analiz The Economist Group indeks globalnej niepewności (*World Uncertainty Index*, WUI). Jeśli rok 2014 uznamy za bazowy (WUI = 100), to na początku 2026 r. wartość wskaźnika znacząco przekracza 500, nie mieszcząc się w przyjętej przez autorów skali¹⁰.

Patrząc na wyniki gospodarcze w ostatnim roku, można ponownie posłużyć się słowami dyrektor zarządzającej MFW: „Jak radzi sobie światowa gospodarka? Krótka odpowiedź: lepiej, niż się obawiano, ale gorzej, niż byśmy tego potrzebowali”¹¹. W podobnym tonie w styczniu tego roku wypowiedział się Jan-Egbert Sturm, dyrektor szwajcarskiego instytutu ekonomicznego KOF

⁹ K. Georgieva, „Opportunity in a time of change”, 9 października 2025 r., <https://www.imf.org/en/news/articles/2025/10/08/sp100825-annual-meetings-2025-curtain-raiser> (dostęp: 10.02.2026).

¹⁰ *World Uncertainty Index*, <https://worlduncertaintyindex.com/> (dostęp: 10.02.2026).

¹¹ K. Georgieva, op. cit.

publikującego m.in. wskaźnik globalizacji. Jego zdaniem gospodarka światowa „powoli się odradza” pomimo napięć geopolitycznych¹².

Dane Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (Organisation for Economic Co-operation and Development, OECD) wskazują, że gospodarka światowa w 2025 r. funkcjonowała w warunkach utrwalonej fragmentacji geopolitycznej, wysokiej niepewności politycznej i strukturalnego spowolnienia wzrostu. Globalny „nieład” przejawiał się w równoległym występowaniu: słabego i nierównomiernego wzrostu, selektywnej dezinflacji, napięć handlowych, regionalizacji łańcuchów dostaw oraz konkurencji walutowo-finansowej. Na całokształt procesów gospodarczych w znacznym stopniu oddziaływały toczące się konflikty zbrojne oraz wspomniane już narastające napięcia geopolityczne. Raport OECD określa tę sytuację jako odporny (*resilient*) wzrost gospodarczy w warunkach rosnącej niestabilności¹³.

W tych warunkach trudno nie uznać za sukces, że w 2025 r. odnotowano umiarkowany globalny wzrost PKB rzędu 2,7%. Są to nadal niższe dane niż sprzed pandemii COVID-19: w 2019 r. tempo wzrostu globalnego PKB wyniosło 3,7%. Co więcej, obecne – nadal szacunkowe – dane za 2025 r. wskazują na spadek tempa wzrostu globalnego PKB w stosunku do 2024 r. Są one również niższe od wcześniejszych szacunków na 2025 r.¹⁴ Prognozy na kolejne lata są dość ostrożne – OECD szacuje tempo wzrostu światowego PKB na 2,9% w 2026 r. i 3,1% w 2027 r. Są to nadal wyniki poniżej długoterminowych trendów¹⁵.

Szczególnie zwraca uwagę stosunkowo niskie tempo wzrostu gospodarek rozwiniętych. Średnie tempo wzrostu państw OECD w 2025 r. to jedynie 1,7%, z tym że dla wielu gospodarek europejskich wartości te były bliskie zera (Finlandia, Norwegia, Węgry, Niemcy, Austria, Włochy). Również wyniki największej gospodarki świata – Stanów Zjednoczonych – przy 2% wzroście w 2025 r. pozostają poniżej oczekiwań¹⁶. *The Economist* wskazuje tutaj na ryzyko „Trumpian economic slowdown”, w którym protekcyjnistyczne groźby i niekonsekwentna polityka łączą się, szkodząc wzrostowi gospodarczemu¹⁷.

¹² KOF Swiss Economic Institute, „Global Barometers maintain upward tendency”, 9 stycznia 2026 r., <https://kof.ethz.ch/en/news-and-events/media/press-releases/2026/01/global-barometers-maintain-upward-tendency.html> (dostęp: 10.02.2026).

¹³ OECD, *OECD Economic Outlook* 2025, t. 2, 2 grudnia 2025 r., https://www.oecd.org/en/publications/oecd-economic-outlook-volume-2025-issue-2_9f653ca1-en.html (dostęp: 10.02.2026).

¹⁴ M.A. Kose et al., „Economic growth in 2025 has defied the gloomy expectations”, World Bank Blogs, 2 grudnia 2025 r., <https://blogs.worldbank.org/en/developmenttalk/economic-growth-in-2025-has-defied-the-gloomy-expectations> (dostęp: 10.02.2026).

¹⁵ OECD, *OECD Economic Outlook*, op. cit.

¹⁶ Ibidem.

¹⁷ „America is at risk of a Trumpian economic slowdown”, *The Economist*, 2 marca 2025 r., <https://www.economist.com/finance-and-economics/2025/03/02/america-is-at-risk-of-a-trumpian-economic-slowdown> (dostęp: 10.02.2026).

Polska gospodarka na tym tle jawi się jako swoisty europejski lider wzrostu. Według MFW, jej PKB wzrośnie o 3,5% w 2026 r., co przy spadającej inflacji i stosunkowo niskim bezrobociu stawia nas w czołówce państw Unii Europejskiej. Co więcej, PKB Polski osiągnął w 2025 r. poziom 1,04 bln USD. Oznacza to, że Polska wyprzedziła Szwajcarię (1,00 bln USD), stając się 20. największą gospodarką świata. Wyzwaniem pozostaje jednak redukcja wysokiego deficytu budżetowego oraz adaptacja do ewentualnych zakłóceń w handlu globalnym¹⁸.

Równocześnie rynki rozwijające się odnotowały w ostatnich miesiącach znacząco wyższe tempo wzrostu niż średnia światowa. Dość zaskakująco liderem wzrostu w najbliższym roku mogą stać się Indie. Szacunkowe tempo wzrostu PKB dla tego państwa w 2025 r. to 6,7%. Równolegle widoczne jest spowolnienie gospodarcze w Chinach. Mimo że wzrost na poziomie około 5% w skali roku nadal jest wysoki, to kryzys na rynku nieruchomości (m.in. tzw. afera Evergrande), jak też postępujące zmiany demograficzne (starzenie się społeczeństwa) negatywnie oddziałują na wzrost Państwa Środka, obniżając prognozy wzrostu na kolejne lata do 4,4%. Nie bez znaczenia jest w tym kontekście wpływ wojny handlowej z USA czy dość restrykcyjna polityka pieniężna¹⁹.

Niezależnie od ponadprzeciętnych wyników niektórych państw rozwijających się państwa Globalnego Południa niezmiennie charakteryzuje głęboka dywergencja w zakresie tempa wzrostu (i rozwoju gospodarczego). W ostatnim czasie zdecydowanie lepiej radziły sobie państwa zasobne w surowce naturalne, korzystając z relatywnie wysokich cen na światowych rynkach. Z kolei dla części państw o niskim dochodzie ten wzrost cen dóbr importowanych oznaczał rosnące nierównowagi w bilansie płatniczym oraz wzrost zadłużenia²⁰.

Wiele wskazuje, że w najbliższych miesiącach czynnikiem pozytywnie wpływającym na globalną produktywność i wzrost może stać się sztuczna inteligencja. Jednocześnie technologia ta zagraża tradycyjnym rynkom pracy, szczególnie wśród młodszych i mniej wykwalifikowanych pracowników. Może to zwiększać napięcia społeczne i nierówności. Na ten ostatni fakt zwraca uwagę najnowszy *Raport rozwoju ludzkiego* (*Human Development Report*, HDR) zatytułowany „Kwestia wyboru: ludzie i możliwości w erze sztucznej inteligencji” (*A Matter of Choice: People and Possibilities in the Age of AI*). Publikacja Programu Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (United Nations Development Programme, UNDP) wskazuje na pogłębiające się nierówności

¹⁸ D. Tilles, „Poland joining 20 largest world economies, IMF figures show”, *Notes from Poland*, 15 października 2026 r., <https://notesfrompoland.com/2025/10/15/poland-joining-20-largest-world-economies-imf-figures-show/> (dostęp: 10.02.2026).

¹⁹ UBS, „China outlook 2026–27: Resilience and rebalancing”, 6 lutego 2026 r., <https://www.ubs.com/global/en/investment-bank/insights-and-data/articles/china-outlook.html> (dostęp: 10.02.2026).

²⁰ UNDP, *World Economic Situation and Prospects 2026*, <https://unctad.org/publication/world-economic-situation-and-prospects-2026> (dostęp: 10.02.2026).

w rozwoju społecznym i dochodach zarówno między państwami, jak i wewnątrz społeczeństw. Również nierówności w dostępie do technologii (w tym GenAI) mogą zwiększać różnice między państwami bogatymi a biednymi, odbierając słabszym państwom szanse konwergencji²¹.

Dane na temat inwestycji w 2025 r. dowodzą, że jest to kolejny wskaźnik o bardzo zróżnicowanym rozkładzie i poziomie niższym niż te sprzed pandemii. Chociaż ogólne dane wskazują na wzrost o 4%, to jednak kryją one głębokie słabości. Widoczny jest spowodowany przez utrzymujące się wysokie stopy procentowe spadek inwestycji prywatnych w wielu państwach rozwiniętych. Równolegle w wielu państwach nastąpił wzrost inwestycji publicznych i quasi-publicznych w transformację energetyczną, obronność i półprzewodniki. Co więcej, dane z najnowszego *World Investment Report* wskazują wzmocnienie trendów friend-shoringu (dostosowywania handlu do partnerów politycznych) i near-shoringu (przenoszenia łańcuchów dostaw do bliższych, często sąsiednich krajów)²².

Na tym tle podobnie nierówno wyglądają dane dotyczące globalnej inflacji. Jest to już kolejny rok postępu dezinflacji. Postęp ten jednak – jak wszystkie inne wskaźniki makroekonomiczne – jest wysoce zróżnicowany. Obecne dane wskazują, że w państwach członkowskich G20 inflacja w 2025 r. wyniosła średnio około 3,4%²³. Zgodnie z prognozami przytaczanymi w ubiegłorocznej edycji *Rocznika*, wiele gospodarek rozwiniętych osiągnęło zakładane cele inflacyjne, a tam, gdzie się to nie udało, wyniki nie odbiegały znacząco od zakładanych przez banki centralne. Natomiast w państwach rozwijających się trudno o optymizm w tym zakresie. Inflacja w gospodarkach wschodzących wyniosła w 2025 r. między 4 a 7%, a zmianom cen towarzyszyły znaczne wahania kursów walutowych i ryzyko zmian cen żywności²⁴. Istotny wpływ na wzrost cen wielu towarów i usług ma też fakt, że cła w handlu światowym osiągnęły w 2025 r. najwyższy poziom od 90 lat. Zmiany cen surowców i żywności dodatkowo w ostatnich miesiącach napędza postępujące zjawisko „finansjalizacji handlu”. Termin ten oznacza sytuację, w której rośnie dominacja sektora finansowego nad realną wymianą towarową, zysk zaś generowany jest przez spekulacje instrumentami pochodnymi, a nie produkcję czy sprzedaż dóbr²⁵.

²¹ UNDP, *Human Development Report 2025*, <https://hdr.undp.org/content/human-development-report-2025> (dostęp: 10.02.2026).

²² UNCTAD, *World Investment Report 2025*, <https://unctad.org/topic/investment/world-investment-report> (dostęp: 10.02.2026).

²³ OECD, *OECD Economic Outlook*, op. cit.

²⁴ UN, „5 things you need to know about the global economy in 2026”, 6 stycznia 2026 r., <https://www.un.org/id/node/238509> (dostęp: 10.02.2026).

²⁵ UNCTAD, *On the Brink: Trade, Finance and the Reshaping of the Global Economy, Trade and Development Report 2025 – Advance Preview*, <https://unctad.org/publication/trade-finance-and-reshaping-global-economy> (dostęp: 10.02.2026).

Handel światowy w 2025 r.

Wspominane wielokrotnie w *Roczniku* zjawiska slowbalizacji oraz geoeconomicznej fragmentacji i konfrontacji nie przestają oddziaływać na światowy handel. Mimo tych negatywnych procesów wolumen światowego handlu towarami ustabilizował się na wysokim poziomie w trzecim kwartale 2025 r. po silnym wzroście w pierwszej połowie roku. Według danych WTO w trzecim kwartale 2025 r. wolumen handlu towarami wzrósł o 0,5% w ujęciu kwartalnym i o 3,6% w ujęciu rocznym. Dla porównania wartość handlu w dolarach wzrosła w tym samym okresie o 7,5% w ujęciu rocznym. Rok 2025 charakteryzuje zatem rosnąca różnica między wzrostem nominalnym a realnym. Wartość handlu towarami w dolarach amerykańskich wzrosła do najwyższego poziomu w historii. Było to spowodowane rosnącymi cenami eksportowymi i importowymi oraz słabszym dolarem amerykańskim. W trzecim kwartale 2025 r. dolar amerykański stracił 1,9% wartości w stosunku do szerokiego koszyka walut w ujęciu rok do roku. Jego deprecjacja powoduje z kolei wzrost wartości dolarowej przepływów handlowych denominowanych w innych walutach, np. w handlu wewnątrz Unii Europejskiej (UE)²⁶.

Chociaż słabszy dolar przyczynił się do wzrostu wartości handlu towarami, ważniejszą rolę w tym zjawisku należy przypisać intensyfikacji importu przed zapowiadanymi podwyżkami cel, w szczególności przez Stany Zjednoczone. Perspektywa wzrostu cel na początku 2025 r. zbiegła się w czasie z gwałtownym wzrostem importu Ameryki Północnej. Doszło w tym przypadku do wcześniejszego gromadzenia towarów (*frontloading of goods*) zarówno na potrzeby konsumpcji, jak i w celu ochrony łańcuchów dostaw w oczekiwaniu na wyższe cła na przyszły import. Skutkowało to wzrostem zapasów. Na początku 2025 r. wskaźniki miesięcznych zapasów w Ameryce Północnej wzrosły, a stosunek sprzedaży do zapasów spadł. Tendencje do gromadzenia zapasów są obserwowane od pandemii COVID-19. Jest to związane z przejściem z dostaw typu „just-in-time” na dostawy „just-in-case” oraz rozwojem handlu elektronicznego. Wzrost popytu był najbardziej widoczny w segmencie rynku magazynowego, objętym specjalnym traktowaniem celnym, takim jak strefy wolnocłowe (wolne obszary celne) i składy celne²⁷. Podobne zachowania obserwowano w 2017 r., gdy podwyżki cel zbiegły się w czasie z 40-procentowym wzrostem importu

²⁶ WTO, „World trade volume remained flat in Q3 of 2025 while its dollar value hit record high”, https://www.wto.org/english/news_e/news26_e/stat_28jan26_271_e.htm (dostęp: 29.01.2026).

²⁷ W strefach wolnocłowych przedsiębiorstwa mogą przechowywać, przetwarzać i wytwarzać towary, odraczając płatność cła do momentu wprowadzenia produktów do obrotu krajowego, co zapewnia pewien stopień ograniczenia ryzyka w obliczu niepewności celnej. Składy celne oferują podobną ochronę przed niepewnością celną. Zob. WTO, *Global Trade Outlook and Statistics Update: October 2025*, WTO, Geneva 2025, s. 7.

z Chin do Stanów Zjednoczonych, a detaliści znacznie zwiększyli swoje zapasy i zdolności magazynowe²⁸.

Wśród głównych czynników wzrostu wymiany handlowej należy również wymienić rosnący popyt na towary związane ze sztuczną inteligencją. W pierwszych trzech kwartałach 2025 r. handel towarami związanymi z AI (chipy, półprzewodniki i sprzęt do transmisji danych) wzrósł o prawie 20% w ujęciu rok do roku pod względem wartości. Produkty te stanowiły około 15% światowego handlu towarami w pierwszych trzech kwartałach 2025 r. oraz odpowiadały za 42% wzrostu handlu towarami w ujęciu rok do roku w tym okresie²⁹. Warto podkreślić, że większość towarów związanych z AI jest zwolniona z nowych cel. W tym przypadku widoczne jest zjawisko eskalacji taryf, polegające na tym, że cła na surowce, części, elementy, podzespoły są niższe niż cło na wyroby gotowe.

Handel towarami niezwiązanymi z AI również wykazywał tendencje wzrostowe, skala tego wzrostu była jednak dużo niższa. W pierwszych trzech kwartałach 2025 r. odnotował on wzrost wartości o 4,4% w ujęciu rok do roku. Głównym czynnikiem napędzającym tę dynamikę był gwałtowny skok ceny złota, które w czasach niepewności gospodarczej stanowi bezpieczną inwestycję. Istotną rolę odegrały ponadto tendencje wzrostowe odnotowane w przypadku leków i produktów farmaceutycznych. Wysoką dynamikę obserwowano w szczególności w odniesieniu do leków przeciw otyłości i składników szczepionek. W przypadku tych produktów wysoki wzrost nastąpił zwłaszcza w pierwszym kwartale 2025 r. za sprawą wspomnianego rosnącego importu Ameryki Północnej w związku ze spodziewanymi podwyżkami cel przez administrację Donalda Trumpa³⁰.

W strukturze regionalnej w pierwszych trzech kwartałach 2025 r. najsilniejszy wzrost wolumenu eksportu w ujęciu rok do roku odnotowała Azja (9,5%), a następnie Afryka (6,1%) oraz Ameryka Południowa, Środkowa i Karaiby (5,7%). Eksport wzrósł również na Bliskim Wschodzie (5,3%) i w Ameryce Północnej (2,3%). Nieznaczny spadek eksportu nastąpił w Europie (–0,3%). Umiarkowanie zmniejszył się również eksport Wspólnoty Niepodległych Państw (WNP), w tym w niektórych państwach stowarzyszonych i byłych państwach członkowskich (–1,7%). Po stronie importu najszybszy wzrost odnotowano w Ameryce Południowej i Środkowej oraz na Karaibach (13,2%), a także w Afryce (12,7%). Ponad dwukrotnie niższą dynamikę zakupów

²⁸ Ibidem. Szerzej: A. Cavallo, G. Gopinath, B. Neiman, J. Tang, „Tariff pass-through at the border and at the store: Evidence from US trade policy”, *American Economic Review: Insights* 2021, nr 3(1), s. 19–34; M. Luca, „Inventory dynamics under demand and supply shocks”, *Economic Dynamics Review* 2025, nr 12(1), s. 77–95.

²⁹ WTO, „World trade volume...”, op. cit.

³⁰ Ibidem. Szerzej: WTO, *World Trade Report 2025: How Trade and AI Can Contribute to Inclusive Growth*, WTO, Geneva 2025.

obserwowano na Bliskim Wschodzie (6,2%) i w Azji (6,0%). Z kolei import do Ameryki Północnej wzrósł średnio o 5,4%, podczas gdy w Europie osiągnął on bardziej umiarkowany poziom i wzrósł o 2,4%. Podobnie jak w przypadku importu najsłabsze wyniki importowe odnotowano w krajach WNP, gdzie wyniosły one zaledwie 0,5%. Jest to związane z toczącą się wojną w Ukrainie³¹.

Najlepsze wyniki eksportowe cechowały małe otwarte gospodarki, dostarczające na rynek międzynarodowy produkty zaawansowane technologicznie. W 2025 r. szczególnie wysoką dynamikę wzrostu eksportu obserwowano w przypadku Tajwanu (35%), Szwajcarii (24%), Egiptu (23%), Kostaryki, Słowenii i Irlandii (po 22%) oraz Wietnamu (17%). Bardziej umiarkowany wzrost wystąpił w większych gospodarkach, a jego dynamika była jednocyfrowa. W Stanach Zjednoczonych i UE³² odnotowano wzrost na poziomie 6%. Z kolei Chiny i Japonia osiągnęły 5-procentowy wzrost eksportu towarów. Spadek sprzedaży nastąpił z kolei w przypadku gospodarek surowcowych, przykładowo eksport Kazachstanu zmniejszył się o 5%, a Federacji Rosyjskiej o 4%³³.

Dwucyfrowe wskaźniki wzrostu importu odnotowano w Szwajcarii (36%), Argentynie (27%), na Tajwanie (23%), w Wietnamie (19%), Hongkongu (17%) i Maroku (16%). Można to wiązać z gwałtownym zwiększeniem inwestycji i związanym z nim importem półproduktów. Niższy 6-procentowy wzrost importu charakteryzuje UE³⁴, Stany Zjednoczone i Brazylię (6%). Z kolei import spadł nieznacznie w Chinach (-1%), Grecji (-1%), Federacji Rosyjskiej (-1%) i na Malcie (-3%)³⁵.

Zgodnie z prognozami WTO wolumen eksportu usług komercyjnych w 2025 r. wzrośnie o 4,6% i o 4,4% w 2026 r. W 2024 r. wskaźnik ten osiągnął poziom 6,8%. Spodziewane jest zatem osłabienie dynamiki handlu usługami w związku z aktualnymi prognozami dotyczącymi PKB i handlu towarowego, odzwierciedlającymi wpływ wyższych cel. Spadek dynamiki eksportu prognozowany jest w trzech głównych kategoriach usług. W przypadku transportu oczekiwany jest wzrost o 2,5% w porównaniu z 4,5% w 2024 r. W turystyce wskaźnik ten osiągnie poziom 3,1% w porównaniu z 11% w 2024 r. Wzrost w kategorii „inne usługi komercyjne” powinien być w 2025 r. tylko nieznacznie słabszy niż w 2024 r. (5,8% w porównaniu z 6,3%). W ramach tej ostatniej kategorii spodziewany jest nieco silniejszy wzrost w zakresie usług świadczonych cyfrowo (6,1% w porównaniu z 5,7%)³⁶.

³¹ WTO, „World trade volume...”, op. cit.

³² Transakcje z państwami trzecimi nienależącymi do UE.

³³ WTO, „World trade volume...”, op. cit.

³⁴ Transakcje z państwami trzecimi nienależącymi do UE.

³⁵ WTO, „World trade volume...”, op. cit.

³⁶ WTO, *Global Trade Outlook...*, op. cit., s. 5.

System zarządzania handlem światowym w 2025 r.

Rok 2025 w Światowej Organizacji Handlu to rok jubileuszowy, WTO świętowała bowiem 30-lecie istnienia. Jubileusz ten przebiegał jednak w cieniu kryzysu światowego systemu handlu, niepewności w gospodarce światowej, pogłębiających się napięć i wojen handlowych, geopolityzacji, weaponizacji i fragmentacji handlu. To jednocześnie czas przygotowań do zaplanowanej w Yaoundé w Kamerunie na koniec marca 2026 r. 14. Konferencji Ministerialnej (MC14).

Jubileusz 30-lecia WTO stanowi dobry moment na podsumowanie dotychczasowego dorobku światowego systemu handlu i wskazanie aktualnych wyzwań. Obchody, które odbyły się 10 kwietnia 2025 r.³⁷, zgromadziły wysokich rangą urzędników państwowych, przedstawicieli sektora prywatnego, społeczeństwa obywatelskiego i organizacji międzyrządowych. Dyrektor generalna Ngozi Okonjo-Iweala zauważyła w swoim wystąpieniu, że rocznica stanowi okazję do wspólnej refleksji nad aktualną sytuacją „jednej z najbardziej znaczących organizacji na świecie” oraz do dyskusji na temat reform niezbędnych do usprawnienia systemu światowego handlu. Runda urugwajska i przyjęte w jej ramach porozumienia, nadzorowane następnie przez WTO, z całą pewnością przyczyniły się do znacznego rozwoju światowego handlu, mając na celu podniesienie poziomu życia, zwiększenie zatrudnienia i promowanie zrównoważonego rozwoju, WTO zaś stała się platformą współpracy i utrzymywania systemu handlu opartego na zasadach³⁸.

Światowy system handlu podlegał ewolucji pod względem liczby członków, zakresu przedmiotowego porozumienia oraz form współpracy. Mimo stworzenia systemu jasnych, przejrzystych zasad, norm i procedur podejmowania decyzji w sferze handlu międzynarodowego organizacja boryka się z problemem dysfunkcyjności w ramach swoich głównych zadań, co zmniejsza jej rolę jako platformy realizacji interesów handlowych członków. Problemem są bowiem nie tylko przedłużające się negocjacje, kryzys systemu rozstrzygania sporów, trudności z notyfikacją stosowanych narzędzi polityki handlowej; także dotychczas wypracowane zasady wymagają aktualizacji i dostosowania do współczesnych wyzwań w gospodarce światowej. Kryzys jest na tyle głęboki, że mówi się o kryzysie egzystencjalnym WTO³⁹.

³⁷ Porozumienie z Marrakeszu ustanawiające Światową Organizację Handlu zostało podpisane przez 123 kraje 15 kwietnia 1994 r. Umowa weszła w życie 1 stycznia 1995 r. Wówczas swoją działalność rozpoczęła WTO, zastępując utworzony w 1947 r. system bazujący na Układzie ogólnym w sprawie taryf celnych i handlu (*General Agreement on Tariffs and Trade*, GATT).

³⁸ WTO, „Marking 30th anniversary, the WTO reflects on historic achievements and future challenges”, https://www.wto.org/english/news_e/news25_e/30yr_10apr25_e.htm (dostęp: 29.01.2026).

³⁹ Szerzej: A. Wróbel, „Międzynarodowy system handlowy”, w: E. Haliżak (red.), *Encyklopedia stosunków międzynarodowych*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2024, s. 558–569.

W swoim wystąpieniu w ramach jubileuszu WTO były premier Portugalii i były przewodniczący Komisji Europejskiej José Manuel Durão Barroso zauważył bowiem, że WTO „przechodzi przez coś, co moje dzieci nazwałyby kryzysem ćwierćwiecza – odniosła wielkie sukcesy, ale stoi przed wielkimi wyzwaniami egzystencjalnymi i musi się zmienić, aby sprostać wymaganiom zmieniającego się świata”⁴⁰. Jednocześnie ocenił, że jest ona dziś prawdopodobnie jeszcze bardziej potrzebna niż w momencie jej powstania w 1995 r.⁴¹ Z kolei dyrektor generalna Okonjo-Iweala podkreśliła znaczenie rocznicy istnienia WTO dla państw członkowskich w świetle poprzedzającej te obchody eskalacji taryf⁴² i tempa rozwoju wydarzeń zwiększających niepewność i niestabilność światowego handlu i światowej gospodarki. Zwróciła bowiem uwagę, że „niepewność związana z handlem światowym przypomniła wielu członkom, dlaczego cenią WTO jako fundament przewidywalności w gospodarce światowej – oraz jako platformę dialogu i współpracy w zakresie handlu”⁴³. Zauważyła również, że zrozumiałe i uzasadnione obawy dotyczące WTO i wielostronnego systemu handlu, wyrażone ostatnio przez kilku członków, należy postrzegać jako okazję do „zmiany systemu na lepsze”. Potrzebę reformy systemu handlowego akcentował też José Manuel Durão Barroso. Przypomniał on, że 30 lat temu Stany Zjednoczone, Europa i Japonia dominowały w światowej gospodarce, a dziś światowa potęga gospodarcza jest znacznie bardziej rozproszona. Podkreślił, iż „świat jest dziś znacznie bardziej złożony niż wtedy. Pominięcie WTO lub dopuszczenie do utraty jej znaczenia przez bezczynność lub impas byłoby kosztownym błędem, którego historia nie oceni łagodnie”⁴⁴.

Okazją do prac nad reformą Światowej Organizacji Handlu będzie 14. Konferencja Ministerialna, która odbędzie się w Yaoundé w Kamerunie w dniach 26–29 marca 2026 r. Podczas ostatniej w 2025 r. Rady Generalnej (16–18 grudnia)

⁴⁰ WTO, „Marking 30th anniversary...”, op. cit.

⁴¹ Ibidem.

⁴² W dniu 2 kwietnia 2025 r. („Liberation Day”) prezydent Stanów Zjednoczonych Donald Trump ogłosił stan wyjątkowy w związku z deficytem handlowym kraju i zapowiedział „wzajemne cła” dla wszystkich państw, które nie podlegają innym sankcjom. W dniu 5 kwietnia 2025 r. weszły w życie cła w wysokości co najmniej 10% na prawie wszystkie importowane do USA towary. W przypadku około 60 partnerów handlowych USA stawki te były dużo wyższe, zapowiedziano np., że nowa stawka celna nałożona na UE wyniesie 20%. Chiny, które zostały już obciążone 20-procentową taryfą celną, obejmie taryfa dodatkowa w wysokości 34%, co spowoduje, że nowa stawka wyniesie 54%, zob. The White House, „Fact sheet: President Donald J. Trump declares national emergency to increase our competitive edge, protect our sovereignty, and strengthen our national and economic security”, <https://www.whitehouse.gov/fact-sheets/2025/04/fact-sheet-president-donald-j-trump-declares-national-emergency-to-increase-our-competitive-edge-protect-our-sovereignty-and-strengthen-our-national-and-economic-security/> (dostęp: 29.01.2026); B. Mena, „Key takeaways from Trump’s ‘Liberation Day’ tariffs”, CNN, 2 kwietnia 2025 r., <https://edition.cnn.com/2025/04/02/economy/key-takeaways-from-trumps-liberation-day-tariffs> (dostęp: 29.01.2026).

⁴³ WTO, „Marking 30th anniversary...”, op. cit.

⁴⁴ Ibidem.

członkowie WTO rozważali możliwe wyniki MC14. Omówiono wówczas sprawozdania dyrektor generalnej oraz przewodniczących i moderatorów różnych negocjacji, przedstawiające ich poglądy na temat kwestii, które uznali za gotowe do rozpatrzenia podczas spotkania ministerialnego. Ambasador Saqer Abdullah Almoqbel (Arabia Saudyjska), przewodniczący Rady Generalnej, do priorytetów MC14 zaliczył reformę WTO, w tym w szczególności reformę systemu rozstrzygania sporów. Wśród pozostałych istotnych kwestii stanowiących przedmiot prac zwrócił uwagę na sprawy handlu elektronicznego (program prac i moratorium na transmisje elektroniczne), system specjalnego i zróżnicowanego traktowania, prace nad ułatwieniami inwestycyjnymi na rzecz rozwoju oraz postanowieniami dotyczącymi preferencyjnego traktowania w umowach SPS⁴⁵ i TBT⁴⁶. W swoim sprawozdaniu dyrektor generalna, występując w charakterze przewodniczącej Komitetu Negocjacji Handlowych (Trade Negotiations Committee, TNC), do obszarów, które nie zostaną objęte agendą MC14, zaliczyła subsydia dla rybołówstwa, rolnictwo, sprawy handlu i środowiska, ochrony własności intelektualnej oraz usługi. Jednocześnie podkreślono, że wszystkie kwestie pozostają otwarte do rozpatrzenia po MC14, niezależnie od tego, czy zostaną one podjęte podczas konferencji ministerialnej⁴⁷.

Dotychczasowe prace nad reformą WTO koncentrują się na trzech głównych obszarach: zarządzanie, sprawiedliwość i współczesne wyzwania. W szczególności prace te skupiają się na systemie podejmowania decyzji, problemach rozwoju i systemie specjalnego i zróżnicowanego traktowania oraz kwestii równych szans (równych warunków działania). Do głównych wyzwań, na które powinien odpowiedzieć wielostronny system handlowy, zaliczono traktowanie na zasadach najwyższego uprzywilejowania i erozję tego systemu, rosnące uzależnienie od bezpieczeństwa narodowego w polityce handlowej, regulacje krajowe przyjmowane w celu uzasadnienia działań jednostronnych oraz strukturalne czynniki powodujące nierównowagę w handlu⁴⁸.

Reforma WTO była również przedmiotem rozmów w ramach World Economic Forum w Davos w styczniu 2026 r. W dniu 22 stycznia odbyło się nieformalne spotkanie ministrów handlu, w którym udział wzięła dyrektor generalna WTO⁴⁹, zorganizowane przez prezydenta Szwajcarii Guya Parmelina, a prowadziła je sekretarz stanu Szwajcarii Helene Budliger Artieda. Podczas spotkania

⁴⁵ Porozumienie w sprawie stosowania środków sanitarnych i fitosanitarnych (*Agreement on the Application of Sanitary and Phytosanitary Measures*).

⁴⁶ Porozumienie w sprawie barier technicznych w handlu (*Agreement on Technical Barriers to Trade*).

⁴⁷ WTO, „Members review possible deliverables for MC14 at final 2025 General Council meeting”, https://www.wto.org/english/news_e/news25_e/gc_16dec25_255_e.htm (dostęp: 29.01.2026).

⁴⁸ Ibidem.

⁴⁹ W spotkaniu wzięło udział 21 ministrów właściwych do spraw handlu.

ministrowie handlu omówili priorytety 14. Konferencji Ministerialnej WTO⁵⁰, w szczególności rolę WTO w podejmowaniu wyzwań związanych z globalną polityką handlową, możliwe drogi kompromisu w niektórych kwestiach negocjacyjnych (Porozumienie w sprawie ułatwień inwestycyjnych na rzecz rozwoju oraz moratorium na handel elektroniczny) oraz priorytety reformy WTO. Większość uczestników spotkania w czasie naznaczonym międzynarodowymi napięciami i wyzwaniami dla ustalonych zasad potwierdziła swoje poparcie dla opartego na zasadach wielostronnego systemu handlu, który stanowi kluczowy filar ich polityki handlowej⁵¹.

Trudno prognozować, jakie ostatecznie wyniki przyniesie 14. Konferencja Ministerialna WTO. Najbardziej prawdopodobnym, wymiernym efektem tego spotkania będzie akcesja Uzbekistanu, który zakończył proces negocjacji akcesyjnych⁵². Pokazuje to, że mimo kryzysu WTO państwa nadal widzą korzyści z uczestnictwa w tym systemie i podejmują często duży wysiłek dostosowawczy, aby przyjąć obowiązujący w nim dorobek prawny. Dodatkowym czynnikiem wskazującym, iż państwa nadal postrzegają WTO jako istotną instytucję zarządzania handlem światowym, jest istnienie różnych form współpracy na rzecz przywrócenia efektywności tego systemu, takich jak np. Grupa Ottawska czy Grupa Przyjaciół Systemu („Friends of the System”). Na zakończenie uroczystości z okazji 30-lecia WTO w dniu 10 kwietnia 2025 r. Grupa „Friends of the System” wydała oświadczenie popierające oparty na zasadach wielostronny system handlu. Dokument, podpisany przez 39 członków, uznaje wartość i osiągnięcia WTO od 1995 r. Potwierdzono w nim kluczową i nieodzowną rolę organizacji w centrum wielostronnego systemu handlu opartego na zasadach, który zapewnia przewidywalny, przejrzysty, niedyskryminacyjny i otwarty globalny system handlu. Grupa wezwała ponadto do ponownego zobowiązania się członków WTO do kontynuowania reform, tak aby organizacja mogła nadal odpowiadać na potrzeby swoich różnorodnych członków, wzmacniając własne znaczenie przez reagowanie na stojące przed nią wyzwania oraz ułatwiając wolny i sprawiedliwy handel⁵³.

⁵⁰ WTO, „DG Okonjo-Iweala urges ‘steady nerves’ amid trade tensions; ministers discuss WTO reform”, https://www.wto.org/english/news_e/news26_e/dgno_23jan26_269_e.htm (dostęp: 29.01.2016).

⁵¹ State Secretariat for Economic Affairs SECO, „Davos: Trade ministers lay the groundwork for the 14th WTO Ministerial Conference”, https://www.seco-cooperation.admin.ch/en/newnsb/6EOk3mF_9q5ZGGloVFOg0 (dostęp: 29.01.2026).

⁵² Zob. WTO, „Uzbekistan advances WTO accession negotiations, reaffirms commitment to conclude by 2026”, https://www.wto.org/english/news_e/news24_e/acc_06dec24_e.htm (dostęp: 29.01.2026).

⁵³ WTO, „Marking 30th anniversary...”, op. cit.; WTO, „General Council, Statement in support of the rules-based multilateral trading system on the occasion of the 30th anniversary of the World Trade Organization, Communication from Albania; Austria; Kingdom of Bahrain; Brunei Darussalam, Cabo Verde; Cameroon; Canada; Costa Rica; Fiji; the Gambia; Guatemala; Hong Kong, China; Iceland; the State of Kuwait; Kyrgyz Republic; Lao People’s Democratic

W związku z kryzysem WTO postępuje proces proliferacji preferencyjnych porozumień handlowych. Zwłaszcza wobec braku przewidywalności polityki celnej Stanów Zjednoczonych państwa i ugrupowania integracyjne poszukują nowych rynków zbytu lub dążą do pogłębienia dotychczasowej obecności przez liberalizację handlu w ramach preferencyjnych porozumień handlowych. W tym kontekście warto zwrócić uwagę na zakończone w ostatnim czasie dwa procesy negocjacyjne z udziałem UE – umowę z Mercosur i Indiami. W dniu 17 stycznia 2026 r. UE i Mercosur podpisały umowę o partnerstwie (*EU–Mercosur Partnership Agreement*, EMPA) oraz tymczasową umowę handlową (*Interim Trade Agreement*, iTA). Umowa ta stworzy jedną z największych stref wolnego handlu na świecie, obejmującą rynek około 700 mln konsumentów. Zapewni przedsiębiorstwom z UE nowe możliwości handlowe, przyczyniając się do szacowanego 39-procentowego wzrostu rocznego eksportu do państw Mercosur (o wartości około 49 mld euro). Stanowi ona również silny sygnał geopolityczny, pokazujący wspólne zaangażowanie UE i Mercosur na rzecz multilateralizmu i opartego na zasadach porządku międzynarodowego. Podkreśla wartość współpracy, dialogu i partnerstw międzynarodowych⁵⁴. Podobny sygnał stanowi umowa UE–Indie podpisana w New Delhi 27 stycznia 2026 r. Ułatwi ona handel między blokiem 27 państw europejskich a najbardziej zaludnionym krajem świata; oba podmioty bowiem łącznie stanowią prawie 25% światowego produktu krajowego brutto i rynek liczący 2 mld ludzi⁵⁵.

Nie tylko UE intensyfikuje negocjacje handlowe. Podobnie postępuje również m.in. Kanada, która dąży do większej dywersyfikacji handlu i większej odporności gospodarki na poczynania południowego sąsiada. W ramach działań Kanady mających na celu podwojenie własnego eksportu na rynki poza Stanami Zjednoczonymi 13 grudnia 2025 r. minister handlu międzynarodowego Maninder Sidhu ogłosił rozpoczęcie konsultacji społecznych dotyczących negocjacji w sprawie czterech umów o wolnym handlu: Kompleksowej umowy o partnerstwie gospodarczym między Kanadą a Indiami; Kompleksowej umowy o partnerstwie gospodarczym między Kanadą a Zjednoczonymi Emiratami Arabskimi; Umowy o wolnym handlu między Kanadą a Tajlandią; Umowy o wolnym handlu między Kanadą a Mercosur⁵⁶. W połowie stycznia 2026 r.

Republic; Liberia; Liechtenstein; Malaysia; Republic of Moldova; Mongolia; Montenegro; New Zealand; Nigeria; Norway; Oman; Peru; Philippines; Sierra Leone; Singapore; Switzerland; Separate Customs Territory of Taiwan, Penghu, Kinmen and Matsu; Türkiye; Ukraine; United Arab Emirates; United Kingdom; Uruguay; Vanuatu and Yemen, 9 April 2025”, WT/GC/271.

⁵⁴ European Commission, „The EU-Mercosur trade agreement”, https://commission.europa.eu/topics/trade/eu-mercotur-trade-agreement_en (dostęp: 29.01.2026).

⁵⁵ A. Dey, A. Mukharji, J. Parker, „India and EU announce ‘mother of all trade deals’”, BBC, 27 stycznia 2026 r., <https://www.bbc.com/news/articles/crrnee01r9jo> (dostęp: 29.01.2026).

⁵⁶ Government of Canada, „Canada seeks views on upcoming free trade agreement negotiations”, Canada.ca, 13 grudnia 2025 r., <https://www.canada.ca/en/global-affairs/news/2025/12/canada-seeks-views-on-upcoming-free-trade-agreement-negotiations.html> (dostęp: 29.02.2026).

premier Kanady Mark Carney odwiedził Chiny jako pierwszy przedstawiciel rządu tego kraju od prawie dekady. Wizyta ta oprócz próby odbudowy relacji kanadyjsko-chińskich po latach napięć stanowi istotną próbę uniezależnienia od amerykańskiego rynku i dywersyfikacji eksportu⁵⁷. W 2025 r. członkowie WTO notyfikowali 10 preferencyjnych umów handlowych, z których tylko jedna została zawarta w 2025 r. (Umowa Nowa Zelandia – Zjednoczone Emiraty Arabskie), pozostałe w latach wcześniejszych⁵⁸.

Konsekwencją „Liberation Day” w Stanach Zjednoczonych jest seria negocjacji i umów handlowych, redukujących wprowadzone wówczas cła. Umowy te nie wpisują się jednak w zasady wielostronnego systemu handlowego. Nie są to bowiem preferencyjne porozumienia handlowe notyfikowane do WTO na podstawie art. XXIV Układu ogólnego w sprawie taryf celnych i handlu (GATT) czy też art. 5 Układu ogólnego w sprawie handlu usługami (GATS). Można wręcz stwierdzić, że łamią one fundamentalne zasady WTO. Przede wszystkim przez wprowadzenie zróżnicowanych stawek celnych dla różnych partnerów handlowych naruszają klauzulę najwyższego uprzywilejowania. Nie stanowią bowiem przewidzianych w ramach systemu wyjątków od KNU w postaci stref wolnego handlu czy unii celnych. Nowe cła często przekraczają tzw. związane stawki celne (*bound rates*) stanowiące wynik poprzednich rund negocjacji handlowych w ramach wielostronnego systemu handlowego i przyjęte wówczas przez Stany Zjednoczone zobowiązania. Porozumienia te naruszają również zasadę przejrzystości z uwagi na brak notyfikacji do WTO. Spory wynikające z ich stosowania nie są ponadto objęte systemem rozstrzygania sporów WTO. Stany Zjednoczone preferują bowiem dwustronne rozwiązywanie sporów zamiast korzystania z krytykowanego przez nie systemu WTO. Poza tym trudno aplikować zasady tego systemu do umów, które ze swej natury nie przestrzegają jego zasad⁵⁹.

Międzynarodowy system finansowy i walutowy w 2025 r.

Wiele wskazuje, że również światowy system finansowy znajduje się obecnie w fazie głębokiej rekonfiguracji, będącej wynikiem nałożenia się strukturalnych kryzysów geopolitycznych, gwałtownej ewolucji technologii cyfrowych oraz erozji dotychczasowego porządku wielostronnego. Oprócz tytułowego nieładu sytuacja w globalnych finansach staje się swoistą „pętlą zagłady” (*doom loop*). Eswar Prasad w swojej najnowszej książce *The Doom Loop: Why*

⁵⁷ P. Rusak, „Kanada chce zmniejszyć zależność od USA. Patrzy w stronę Chin”, *Business Insider*, 12 stycznia 2026 r., <https://businessinsider.com.pl/wiadomosci/premier-kanady-w-chinach-chce-uniezaleznic-sie-od-usa/04hzzdt> (dostęp: 29.01.2026).

⁵⁸ Zob. WTO, *Regional Trade Agreements Database*, <https://rtais.wto.org/> (dostęp: 29.01.2026).

⁵⁹ Szerzej: T. Cottier, „Die neue Zollpolitik der USA aus WTO-rechtlicher Sicht: Beurteilung und Vorgehen”, *World Trade Institute, WTI Working Paper Series*, WTI Working Paper 2025, nr 3.

the World Economic Order Is Spiraling into Disorder twierdzi, że jesteśmy uwięzieni w destrukcyjnej pętli sprzężenia zwrotnego między ekonomią, polityką wewnętrzną i geopolityką⁶⁰.

Kwestia reformy międzynarodowych instytucji finansowych (*International Financial Institutions*, IFIs) pozostaje niezmiennie istotnym tematem na forum międzynarodowym. Obecna międzynarodowa architektura finansowa, w ramach której część instytucji sięga jeszcze ustaleń konferencji z Bretton Woods, nie odzwierciedla aktualnego układu sił w gospodarce światowej. Tym samym MFW czy Grupa Banku Światowego nie są w stanie efektywnie reagować na wyzwania XXI w., takie jak zmiana klimatu czy narastające nierówności. George Katrougalos, niezależny ekspert ONZ, podkreśla, że obecna polityka MFW często priorytetyzuje liberalizację rynku i dyscyplinę fiskalną kosztem spójności społecznej i praw człowieka, co może prowadzić do dalszej erozji zaufania do instytucji wielostronnych⁶¹.

Tym samym reforma globalnej architektury finansowej obejmuje obecnie przede wszystkim działania mające na celu zwiększenie inkluzywności i efektywności systemu⁶². W 2025 r. rozpoczął się już 17. przegląd kwot MFW. Mimo wielu zmian obecny system kwotowy jest postrzegany jako relikw przeszłości, który podważa legitymację Funduszu w oczach państw Globalnego Południa⁶³.

Kolejnym obszarem, w którym zmiany wydają się niezbędne, są mechanizmy restrukturyzacji zadłużenia publicznego. Dane MFW wskazują, że obecnie około 50 państw jest narażonych na ryzyko niewypłacalności. Wynoszący około 111 bln USD globalny dług publiczny zbliżył się w 2025 r. pod względem poziomu do 100% globalnego PKB, co jest najwyższym wynikiem od 1948 r., w dodatku najszybciej wzrastało zadłużenie państw o niskim dochodzie. Mimo wielu postulatów w tym zakresie instytucjonalizacja procesu restrukturyzacji zadłużenia wydaje się w obecnych warunkach niemożliwa⁶⁴. Niepokojące jest

⁶⁰ E. Prasad, *The Doom Loop. Why the World Economic Order Is Spiraling into Disorder*, Basic Books, New York 2026.

⁶¹ UN, „Global financial architecture needs urgent reform to uphold equality and human rights, UN expert urges”, 23 października 2025 r., <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2025/10/global-financial-architecture-needs-urgent-reform-uphold-equality-and-human> (dostęp: 10.02.2026).

⁶² G.M. Milesi-Ferretti, D. Wessel, „Is the global financial system fracturing under geopolitical pressure?”, Brookings, 20 października 2025 r., <https://www.brookings.edu/articles/is-the-global-financial-system-fracturing-under-geopolitical-pressure/> (dostęp: 10.02.2026).

⁶³ BU Global Development Policy Center, „A challenging imperative: IMF reform, the 17th quota review and increasing voice and representation for developing countries”, 14 kwietnia 2025 r., <https://www.bu.edu/gdp/2025/04/14/a-challenging-imperative-imf-reform-the-17th-quota-review-and-increasing-voice-and-representation-for-developing-countries/> (dostęp: 10.02.2026).

⁶⁴ V. Gaspar, C.E. Goncalves, M. Poplawski-Ribeiro, „Global debt remains above 235% of world GDP”, IMF Blog, 17 września 2025 r., <https://www.imf.org/en/blogs/articles/2025/09/17/global-debt-remains-above-235-of-world-gdp> (dostęp: 10.02.2026).

jednak, że nawet dostępne mechanizmy nie działają zgodnie z oczekiwaniami. Przyjęte w 2020 r. przez G20 i Klub Paryski wspólne ramy postępowania z długiem (tzw. *G20 Common Framework*) nie usprawniły znacząco procesu oddłużania państw rozwijających się. Co więcej, dotychczas jedynie cztery państwa rozpoczęły restrukturyzację zadłużenia w ramach tego mechanizmu (Czad, Etiopia, Ghana, Zambia)⁶⁵.

W kontekście sytuacji na międzynarodowych rynkach finansowych w 2025 r., analogicznie do sfery handlu, można stwierdzić, że również w tym zakresie AI wyznaczała nastroje w ostatnich miesiącach. Na przestrzeni 2025 r. i w pierwszych tygodniach 2026 r. główne indeksy giełdowe wykazywały tendencję wzrostową, jednak dynamika ta była wysoce skoncentrowana w sektorach technologicznych i energetycznych. Szacuje się, że inwestycje w infrastrukturę AI odpowiadały za blisko 92% wzrostu PKB Stanów Zjednoczonych w pierwszej połowie 2025 r. Zyski spółek z indeksu S&P 500 w 2026 r. mają wzrosnąć o 15,0%⁶⁶. W końcówce 2025 r. na znaczeniu zaczął również zyskiwać rynek japoński. Spowodowane to było tzw. *Sanaenomics* – polityką premier Sanae Takaichi, łączącą stymulację fiskalną z reformami ładu korporacyjnego⁶⁷.

Równolegle pierwsze tygodnie 2026 r. to okres ożywionej dyskusji na temat możliwej bańki spekulacyjnej na rynku AI. Eksperci wskazują na kilka alarmujących sygnałów. Są to: 1) koncentracja rynkowa – spółki z grupy tzw. *Magnificent Seven* reprezentują obecnie około 35% całkowitej wartości indeksu S&P 500; 2) zależność od przyszłych zysków – obecne wyceny opierają się na optymistycznych założeniach dotyczących monetyzacji technologii; 3) (nadmierne) wykorzystanie dźwigni finansowej – inwestycje w infrastrukturę AI są coraz częściej finansowane długiem. Zmiany cen akcji firm technologicznych w pierwszych tygodniach 2026 r. wyraźnie wskazują, że załamanie rynku w najbliższym czasie jest realne⁶⁸.

⁶⁵ H. Deng, „Revisiting the sovereign debt architecture: The Common Framework and considerations for a swift debt relief mechanism”, UNU-CPR, 6 listopada 2024 r., <https://unu.edu/cpr/report/revisiting-sovereign-debt-architecture-common-framework-and-considerations-swift-debt> (dostęp: 10.02.2026).

⁶⁶ Morgan Stanley, *2026 Investment Outlook: U.S. Stocks Shine in Spotlight of Favorable Conditions*, 19 listopada 2025 r., <https://www.morganstanley.com/insights/articles/stock-market-investment-outlook-2026> (dostęp: 10.02.2025).

⁶⁷ L. Hui Jie, „Yen near 160, a record Nikkei 225, higher yields: What experts expect after Sanae Takaichi's landslide victory”, CNBC, 9 lutego 2026 r., <https://www.cnbc.com/2026/02/09/japan-election-sanae-takaichi-markets-yen-bonds-nikkei-225-jgb-160-usd-ldp.html> (dostęp: 10.02.2026).

⁶⁸ H. Osborne, „AI bubble: five things you need to know to shield your finances from a crash”, *The Guardian*, 10 stycznia 2026 r., <https://www.theguardian.com/money/2026/jan/10/ai-bubble-finance-crash-tech-meltdown-savings-pensions> (dostęp: 10.02.2026); H.E. Lang, „The magnificent seven drove markets. Now they're pulling in different directions”, *The Wall Street Journal*, 18 stycznia 2026 r., <https://www.wsj.com/finance/stocks/mag-7-stocks-ai-trade-766bf561> (dostęp: 10.02.2026); P. Donovan, „Anatomy of an AI reckoning”, WEF, 16 stycznia

Postęp techniczny w świecie finansów ma jeszcze jeden wymiar. Ostatni rok to okres dalszego wzrostu rynku aktywów cyfrowych. W szczególności wzrasta rola tzw. stablecoinów, które stały się swoistym pomostem pomiędzy pieniądzem fiducjarnym a technologią blockchain. Cytowany już w tym rozdziale Eswar Prasad wskazuje na „paradoks stablecoinów”: mimo że powstały one jako alternatywa dla tradycyjnego systemu, w rzeczywistości umacniają dominację dolara amerykańskiego. Stablecoiny powiązane z amerykańską walutą – jak chociażby Tether, najpopularniejsze z aktywów tego typu – stanowią przytłaczającą większość rynku, osłabiając potencjalnych rywali, takich jak euro czy jen, i stając się atrakcyjną alternatywą dla walut narodowych w państwach o wysokiej inflacji⁶⁹. Nie ustaje też globalny wysiłek w kierunku walut cyfrowych banków centralnych (*Central Bank Digital Currencies*, CBDCs). Obecnie 72 państwa, reprezentujące większość globalnego PKB, realizują projekty w tej dziedzinie⁷⁰.

Rozwój rynku walut cyfrowych odzwierciedla wzrost nieufności uczestników rynku do walut tradycyjnych. Jest to też następstwo postępującej fragmentacji w zakresie wykorzystania poszczególnych walut międzynarodowych. Jednak o ile w ostatnich miesiącach część banków centralnych zwiększyła wykorzystanie złota i tzw. alternatywnych walut rezerwowych, o tyle dolar amerykański pozostaje absolutnie dominującą walutą w obrocie międzynarodowym. Jest w nim denominowanych około 57% światowych rezerw walutowych i stanowi on najczęściej używaną walutę na rynkach walutowych (około 90% transakcji zawiera się z jego udziałem). Ponadto ponad połowa światowego handlu rozliczana jest w dolarach. Tak silna pozycja jednak nie zmienia faktu, że coraz częściej powraca debata o dedolaryzacji światowej gospodarki⁷¹.

Dedolaryzacja jest widoczna na rynkach towarowych, gdzie coraz większa część aktywów jest wyceniana w kontraktach denominowanych w walutach innych niż dolar amerykański. Na tym tle zwraca uwagę decyzja największego eksportera miedzi – Zambii. Kraj ten w grudniu 2025 r. ogłosił, że część jego eksportu będzie rozliczana w juanach⁷². Międzynarodowej pozycji dolara amerykańskiego nie pomaga zamieszanie spowodowane polityką celną obecnego

2026 r., <https://www.weforum.org/stories/2026/01/how-would-the-bursting-of-an-ai-bubble-actually-play-out/> (dostęp: 10.02.2026).

⁶⁹ S. Waliczek, „A digital economy at an inflection point: What to expect for digital assets in 2026”, WEF, 13 stycznia 2026 r., <https://www.weforum.org/stories/2026/01/digital-economy-inflection-point-what-to-expect-for-digital-assets-in-2026/> (dostęp: 10.02.2026).

⁷⁰ Atlantic Council, Central Bank Digital Currency Tracker, <https://www.atlanticcouncil.org/cbdctracker/> (dostęp: 10.02.2026).

⁷¹ Zob. K. Rogoff, „Our dollar, your problem”, IMF Podcast, 30 października 2025 r., <https://www.imf.org/en/news/podcasts/all-podcasts/2025/10/27/ken-rogoff-on-dollar-dominance> (dostęp: 16.02.2026).

⁷² S. Ekanem, „Zambia becomes the first African country to take mining taxes in China’s yuan”, *Business Insider Africa*, 31 grudnia 2025 r., <https://africa.businessinsider.com/local/markets/>

prezydenta USA. Problematyczne mogą się również okazać pomysły takie jak Porozumienie z Mar-a-Lago, czyli złożona przez administrację Trumpa w marcu 2025 r. propozycja celowej i kontrolowanej deprecjacji (osłabienia) dolara na wzór Porozumienia Plaza z 1985 r. Plan ten, mający zniwelować olbrzymi deficyt handlowy USA, zakłada obniżenie wartości dolara, aby amerykańskie towary były tańsze za granicą, co ma pobudzić krajową produkcję. W tym celu USA mogłyby wykorzystać cła oraz gwarancje bezpieczeństwa jako karty przetargowe w celu zmuszenia partnerów handlowych i sojuszników do umocnienia ich walut względem dolara⁷³. Wobec tego nie dziwi fakt, że w czasie tegorocznego szczytu państw BRICS Indyjski Bank Rezerw wyszedł z inicjatywą połączenia cyfrowych walut banków centralnych grupy BRICS w celu ułatwienia rozliczeń transgranicznych i ominięcia systemu opartego na dolarze⁷⁴.

Zrównoważony rozwój i Agenda 2030 w 2025 r.

Analiza bieżących trendów wskazuje, że realizacja Agendy 2030 znajduje się w stanie głębokiego kryzysu, który nie jest jedynie wynikiem braku funduszy, ale również wielokrotnie tu przywoływanej fundamentalnej zmiany globalnego ładu. Dziesiąty roczny przegląd postępów w realizacji Agendy 2030, przedstawiony w *Sustainable Development Goals Report 2025*, dostarcza alarmujących danych dotyczących tempa zmian. Zaledwie 18% ze 169 celów szczegółowych znajduje się obecnie na ścieżce umożliwiającej ich realizację do 2030 r. Blisko połowa wskaźników wykazuje postęp zbyt wolny, by osiągnąć zamierzone rezultaty, a około 17% celów uległo regresji, cofając światowe wskaźniki rozwoju do poziomów sprzed dekady⁷⁵.

Przyczyny tego stanu rzeczy są wielowymiarowe. Pandemia COVID-19, eskalacja konfliktów zbrojnych, gwałtowne zmiany klimatyczne oraz rosnące koszty obsługi zadłużenia stworzyły barierę nie do przebycia dla wielu państw rozwijających się. Choć odnotowano sukcesy w zakresie dostępu do edukacji, redukcji śmiertelności matek i dzieci oraz rozwoju technologii cyfrowych, zyski te są rozłożone skrajnie nierównomiernie. Miliony ludzi nadal borykają się z ekstremalnym ubóstwem i brakiem bezpieczeństwa żywnościowego,

zambia-becomes-the-first-african-country-to-take-mining-taxes-in-chinas-yuan/ef0t668 (dostęp: 10.02.2026).

⁷³ R. Patterson, „The Mar-a-Lago accord’s economic ripple effect widens”, Council on Foreign Relations, 27 stycznia 2026 r., <https://www.cfr.org/articles/the-mar-a-lago-accords-economic-ripple-effect-widens> (dostęp: 10.02.2026).

⁷⁴ J. Kalra, N. Ohri, „Exclusive: India’s central bank proposes linking BRICS’ digital currencies, sources say”, Reuters, 19 stycznia 2026 r., <https://www.reuters.com/world/india/indias-central-bank-proposes-linking-brics-digital-currencies-sources-say-2026-01-19/> (dostęp: 10.02.2026).

⁷⁵ UN, *The Sustainable Development Goals Report 2025*, <https://unstats.un.org/sdgs/report/2025/> (dostęp: 10.02.2025).

a systemowe bariery dla kobiet i osób z niepełnosprawnościami pozostają nienaruszone⁷⁶.

W czerwcu 2025 r. Bank Światowy dokonał kolejnej już w ostatnich latach rewizji międzynarodowej linii ubóstwa (*International Poverty Line*), podnosząc próg tzw. absolutnego ubóstwa z 2,15 do 3,00 USD dziennie. Przyjęcie nowej granicy globalnego ubóstwa znacznie zmieniło obraz globalnej deprywacji. Zgodnie z nowym miernikiem, w 2025 r. w ekstremalnym ubóstwie żyło około 831 mln ludzi, co stanowi blisko 10% populacji świata. Wcześniejsze szacunki, oparte na niższym progu ubóstwa, wskazywały na liczbę o około 130 mln mniejszą⁷⁷.

Ciągle pogłębiające się nierówności społeczne nie przestają być jednym z najbardziej destabilizujących czynników globalnego ładu. Według *World Inequality Report 2026* koncentracja bogactwa osiągnęła poziomy nienotowane od początku XX w. Najbogatsze 10% populacji świata kontroluje obecnie $\frac{3}{4}$ globalnego majątku, podczas gdy uboższa połowa ludzkości posiada zaledwie 2% światowych aktywów⁷⁸.

Redukcji poziomów światowego ubóstwa i nierówności nie sprzyja pogłębiająca się luka finansowania rozwoju. Luka finansowa dla realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju (*Sustainable Development Goals*, SDGs) w państwach rozwijających się jest szacowana na 4 bln USD rocznie. Dodatkowo rosnące koszty obsługi zadłużenia w państwach najuboższych, wynoszące rocznie 1,4 bln USD, skutecznie blokują inwestycje w edukację i zdrowie. W tym kontekście Czwarta Międzynarodowa Konferencja Finansowania Rozwoju (FfD4), która odbyła się w Sewilli w połowie 2025 r., stała się punktem zwrotnym. Przyjęty w jej trakcie tzw. konsensus z Sewilli odchodzi od tradycyjnego modelu „darczyńca-biorca” na rzecz partnerstw inwestycyjnych i wzmocnienia głosu krajów Globalnego Południa. Główne postanowienia obejmują m.in. uruchomienie mechanizmu zamiany długu na inwestycje prorozwojowe (*Global Hub for Debt Swaps for Development*), który ma ułatwić redukcję zadłużenia w zamian za inwestycje w klimat i bezpieczeństwo żywnościowe. Ma również powstać tzw. Forum Pożyczkobiorców (*Sevilla Borrower's Forum*): nowa platforma koordynacyjna dla krajów o niskim i średnim dochodzie, mająca na celu wzmocnienie ich pozycji negocjacyjnej wobec wierzycieli. Porozumienie zawiera też wezwanie do potrojenia skali akcji kredytowej przez wielostronne banki rozwoju⁷⁹. Jednak mimo sukcesu dy-

⁷⁶ Ibidem.

⁷⁷ World Bank, Poverty & Inequality Platform, <https://pip.worldbank.org/> (dostęp: 10.02.2026).

⁷⁸ *World Inequality Report 2026, Highlights from the World Inequality Report 2026 (WIR 2026)*, <https://wir2026.wid.world/insight/executive-summary/> (dostęp: 10.02.2026).

⁷⁹ UN, 4th International Conference on Financing for Development, <https://financing.desa.un.org/ffd4> (dostęp: 10.02.2026).

plomatycznego realizacja przyjętych w Sewilli zobowiązań stoi pod znakiem zapytania ze względu na wycofanie się Stanów Zjednoczonych z niektórych ustaleń oraz ogólny trend spadkowy w Oficjalnej Pomocy Rozwojowej (*Official Development Assistance*, ODA), która w 2025 r. może spaść o blisko 17% (wobec spadku o 9% w 2024 r.)⁸⁰.

Spadek przekazów w ramach ODA do poziomu poniżej 185 mld USD w 2025 r. to w znacznym stopniu skutek decyzji administracji USA z 20 stycznia 2025 r. o zamrożeniu pomocy zagranicznej. Decyzja ta, oznaczająca *de facto* rozwiązanie Agencji Stanów Zjednoczonych ds. Rozwoju Międzynarodowego (United States Agency for International Development, USAID), podważyła podstawy globalnej współpracy na rzecz rozwoju, USAID bowiem, z budżetem przekraczającym 60 mld USD rocznie, była największym pojedynczym donatorem pomocy humanitarnej i rozwojowej na świecie. Skutki tej decyzji są odczuwalne w ponad 130 krajach. Analiza przeprowadzona przez amerykański oddział Oxfam wskazuje na katastrofalne konsekwencje dla życia ludzkiego. Szacuje się, że redukcja środków doprowadzi do 3 mln zgonów rocznie, których można by uniknąć, oraz pozbawi 23 mln dzieci dostępu do edukacji⁸¹.

Spadek ODA i globalny nieład gospodarczy w największym stopniu dotyka państwa najmniej rozwinięte (*Least Developed Countries*, LDCs). Fragmentaryczne dane z zapowiadanej na 10 lutego 2026 r. publikacji *Least Developed Countries Report 2025* wskazują, że państwa te odnotowały w 2025 r. wzrost PKB jedynie o 1%. Co więcej, stoją one przed koniecznością transformacji strukturalnej, w której kluczową rolę mogą odegrać usługi. Tradycyjna ścieżka industrializacji staje się bowiem coraz trudniejsza ze względu na automatyzację i protekcyjizm państw rozwiniętych. Jest to kwestia, na którą uwagę zwraca również w swojej najnowszej publikacji Dani Rodrik⁸².

* * *

Gospodarka światowa w 2025 i na początku 2026 r. funkcjonowała w stanie trwałego globalnego nieładu: wolniejszego wzrostu, podwyższonego ryzyka

⁸⁰ OECD, „Cuts in official development assistance: OECD projections for 2025 and the near term”, Policy Brief, 26 czerwca 2025 r., https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2025/06/cuts-in-official-development-assistance_e161f0c5/8c530629-en.pdf (dostęp: 10.02.2026).

⁸¹ Oxfam America, „What USAID did, and the effects of Trump’s cuts on lifesaving aid”, 27 stycznia 2026 r., <https://www.oxfamamerica.org/explore/issues/making-foreign-aid-work/what-do-trumps-proposed-foreign-aid-cuts-mean/> (dostęp: 10.02.2026); S. Fraser, „Consequences and implications for the international development assistance sector from the closure of USAID”, *Global Policy*, 20 marca 2025 r., <https://www.globalpolicyjournal.com/blog/20/03/2025/consequences-and-implications-international-development-assistance-sector-closure> (dostęp: 10.02.2026).

⁸² D. Rodrik, *Shared Prosperity in a Fractured World: A New Economics for the Middle Class, the Global Poor, and Our Climate*, Princeton University Press, Princeton 2025.

i słabszej koordynacji międzynarodowej. Dodatkowo światowy nieład gospodarczy pogłębiany jest przez czynniki technologiczne (cyberprzestępczość, wpływ AI na rynki finansowe) oraz polityczne (zmiany w amerykańskiej polityce handlowej). Stabilność makroekonomiczna jest osiągnięta kosztem dynamiki rozwojowej, a głównym wyzwaniem staje się zarządzanie fragmentacją zamiast powrotu do pełnej globalizacji. Analiza trendów wskazuje, że niepewność przestała być stanem przejściowym, a stała się cechą strukturalną globalnego systemu, co bezpośrednio uderza w państwa najbardziej wrażliwe i oddala perspektywę osiągnięcia celów Agendy 2030. Problemy takie jak wysokie zadłużenie, słabe inwestycje w rozwój, nierównomierne wykorzystanie technologii i zagrożenia klimatyczne stawiają wiele krajów w niekorzystnej pozycji względem możliwości szybkiego rozwoju. Przy czym globalny nieład gospodarczy charakteryzuje się kilkoma kluczowymi cechami, które mogą wyznaczać kierunki zmian również w kolejnych latach. Są to m.in. schyłek tradycyjnego multilateralizmu na rzecz polityki opartej na rywalizacji mocarstw, protekcyjizm czy fragmentacja geoelekonomiczna.

Niewątpliwie jednym z ważniejszych wyzwań dla współczesnej gospodarki światowej jest przywrócenie efektywności systemu globalnego zarządzania handlem światowym. Przedsiębiorcy oczekują od państw stabilnych, jasnych warunków prowadzenia ich działalności zarówno w kraju, jak i za granicą. Światowa Organizacja Handlu wymaga zatem pilnej, systemowej reformy. Pojawia się jednak pytanie, czy głęboka reforma organizacji, zapewniająca przywrócenie jej funkcjonalności, jest możliwa wobec obecnej polityki Stanów Zjednoczonych. Wydaje się, że zbliżająca się 14. Konferencja Ministerialna WTO nie będzie w stanie rozwiązać aktualnych problemów wielostronnego systemu handlowego, może jednak stanowić początek działań reformatorskich. Oczekiwana jest w szczególności intensyfikacja działań na rzecz reformy mechanizmu rozstrzygania sporów. Należy również opracować mapę drogową dalszych prac. W obliczu narastających napięć handlowych, kolejnych gróźb nałożenia wyższych cel, stosowania narzędzi polityki handlowej jako instrumentu nacisku istnieje pilna potrzeba podjęcia działań. Proces ten z całą pewnością nie będzie ani łatwy, ani szybki, ale niewątpliwie jest konieczny.

World economy 2025–2026: Global economic disorder

In the world economy, the year 2025 can be characterized as an era of global economic disorder. The traditional liberal order is eroding in favor of fragmentation, uncertainty, and geopolitical rivalry. This structural shift moves the system away from open trade and multilateral cooperation and toward a logic of resilience, technological sovereignty, and national security. Key drivers of this change include intensifying U.S.–China rivalry, American unilateralism, and the disruptive emergence of generative AI. This chapter aims to present an overview of the state of the global economy over the past

year, focusing particularly on the issue of growing economic disorder. First, the chapter examines global GDP growth, which reached a moderate 2.7% in 2025, remaining below pre-pandemic trends. It then turns to global trade, examining its current state and the condition of global trade and financial governance. It highlights that, on its 30th anniversary, the World Trade Organization (WTO) faces an existential crisis due to its dysfunctional dispute resolution mechanism and the increased “weaponization” of trade. Meanwhile, the global financial system is caught in a “doom loop”, with global public debt reaching a record 111 trillion USD. Despite “dedollarisation” efforts by groups such as BRICS, the U.S. dollar remains the dominant international currency, accounting for 90% of currency transactions. Finally, the chapter moves on to consider the current state of the implementation of the 2030 Agenda for Sustainable Development. It reveals that the global development agenda is in a deep crisis, with only 18% of the Sustainable Development Goals on track to be achieved by the 2030 deadline. The chapter concludes that, in this context, uncertainty has become a structural feature of the global system, primarily affecting the most vulnerable nations and impeding developmental progress.

Keywords: world economy, global economic disorder, sovereign debt, World Trade Organization, free trade and protectionism, Sustainable Development Goals (SDGs), international financial and monetary system, global development agenda, sustainable development, 2030 Agenda, WTO’s 14th Ministerial Conference (MC14), Fourth International Conference on Financing for Development (FfD4), 30-year WTO anniversary, U.S.–China rivalry, tariffs

Słowa kluczowe: gospodarka światowa, globalny nieład gospodarczy, zadłużenie państw, Światowa Organizacja Handlu, wolny handel i protekcjonizm, Cele Zrównoważonego Rozwoju (SDGs), międzynarodowy system finansowy i walutowy, światowa agenda na rzecz rozwoju, zrównoważony rozwój, Agenda 2030, Czternasta Konferencja Ministerialna WTO (MC14), Czwarta Międzynarodowa Konferencja Finansowania Rozwoju (FfD4); 30. rocznica powstania WTO, rywalizacja Stany Zjednoczone – Chiny, cła